

Ενότητα 5 : Ταυτότητες

Μέσα από την ενότητα αυτή θα διαπιστώσουμε ότι:

- τα συστατικά της ταυτότητας αποκτούν νόημα μέσα σε συγκεκριμένο κοινωνικό περίγυρο
- οι ταυτότητες αλλάζουν καθώς αλλάζουν οι κοινωνικές συνθήκες
- μέσα από την ταυτότητα ο άνθρωπος αποκτά την αίσθηση του ανήκειν στο κοινωνικό σύνολο, αλλά και του πως διαφοροποιούμαστε από τους άλλους
- στις διαδικασίες συγκρότησης ταυτότητας υπάρχει αλληλεπίδραση ατόμου και κοινωνίας

1) Έννοια & συστατικά της ταυτότητας

(2^η Δραστηριότητα – σελ.112)

- Με τον όρο «**ταυτότητα**» εννοούμε την αίσθηση του εαυτού του που διαμορφώνει ένα άτομο καθώς εντάσσεται στην κοινωνία, οπότε αντιλαμβάνεται ότι έχει κάποια κοινά γνωρίσματα με άλλα άτομα
- Ταυτόχρονα όμως η «ταυτότητα» έχει να κάνει και με την αίσθηση ότι είμαστε διαφορετικοί από κάποια άλλα άτομα
- Σύμφωνα με την ουσιοκρατική* αντίληψη η ταυτότητα αποτελείται από ένα σαφές και διακριτό σύνολο χαρακτηριστικών που μοιράζονται τα μέλη μιας ομάδας και παραμένουν αναλλοίωτα στο χρόνο: φύλο, φυλή, εθνότητα, καταγωγή.
- Σύμφωνα με τη μη ουσιοκρατική αντίληψη η ταυτότητα διακρίνεται τόσο από κοινά γνωρίσματα όσο και από διαφορές, καθώς αυτά τα γνωρίσματα αλλάζουν στο πέρασμα του χρόνου.

* ουσιοκρατική αντίληψη: “η ανθρώπινη φύση παραμένει αναλλοίωτη στο χρόνο”

1) Έννοια & εξέλιξη των ταυτοτήτων

(2^η Δραστηριότητα) (συνέχεια)

- Οι ταυτότητες διαμορφώνονται:
  - σε ποικίλους κοινωνικούς χώρους (οικογένεια, σχολείο, παρέες)
  - από τη θρησκεία, τα χόμπι, τον τρόπο διασκέδασης, το σώμα, το φύλο, τα ρούχα, το φαγητό, όλα όσα διαμορφώνουν τη καθημερινότητα μας
- Παράλληλα όμως, συγκροτούνται με βάση ευρύτερα σημεία αναφοράς σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο (όπως: γλώσσα, θρησκεία, ιστορία, παραδόσεις), αλλά και με βάση παγκόσμιες αλλαγές (κοινωνικές, οικονομικές, τεχνολογικές) που συντελούνται
- Χαρακτηριστικό παράδειγμα η νέα τεχνολογία και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που μπορούν να επηρεάσουν την ατομική ταυτότητα
- Σε κάθε περίπτωση η ταυτότητα προϋποθέτει ένα ανθρώπινο περιβάλλον με συγκεκριμένους κοινωνικούς, πολιτισμικούς και ψυχολογικούς σχηματισμούς.

2) Πως εξελίχθηκε η έννοια της ταυτότητας (σελ.113)

- Κατά τον Μεσαίωνα (5^{ος} αιώνας) και μέχρι τη Βιομηχανική Επανάσταση(18^{ος} αιώνας), με το χαμηλό καταμερισμό εργασίας*, οι ταυτότητες ήταν σε μεγάλο βαθμό προδιαγραμμένες και έφεραν μια αίσθηση συνοχής και συνέχειας, καθώς οι αλλαγές ταυτότητας ακολουθούσαν την κοινωνική τάξη, και την ηλικία.
- Έτσι για παράδειγμα, ο χωρικός ήταν χωρικός και ο ιππότης ιππότης τόσο για τον εαυτό του όσο και για τους άλλους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι κάποιος ήταν ευχαριστημένος με την ταυτότητα του.
- Αντίθετα στον 21^ο αιώνα οι δυτικές κοινωνίες χαρακτηρίζονται από έντονες και ραγδαίες αλλαγές σε όλες τις σφαίρες της δημόσιας ζωής: *υψηλού βαθμού καταμερισμός εργασίας, εκδημοκρατισμός της γνώσης, πληθυσμιακή αύξηση και μετακινήσεις πληθυσμών, επιστημονικά επιτεύγματα, δημιουργούν ένα περιβάλλον αβεβαιότητας τόσο στη προσωπική ζωή, όσο και στην αίσθηση ταυτότητας.*

*καταμερισμός εργασίας: “ο διαχωρισμός των δραστηριοτήτων σε τομείς και ρόλους ευθύνης και η εξειδίκευση των εργατών στους ρόλους αυτούς”

3) Ταυτότητες: γέφυρες που ενώνουν το προσωπικό με το κοινωνικό (σελ.114)

- Οι ταυτότητες ορίζουν ποιοι είμαστε, αλλά είναι και γέφυρες που ενώνουν το προσωπικό με το κοινωνικό.
- Με αυτή την έννοια αφήνουν περιθώρια ως προς τους τρόπους με τους οποίους κάποιος αποδέχεται, διαμορφώνει ή επινοεί μια ταυτότητα, αλλά φέρνουν και περιορισμούς και προσδοκίες που υπαγορεύει η κοινωνία.
- Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος των μέσων μαζικής επικοινωνίας στην κατασκευή έμφυλων ταυτοτήτων (δηλ. των ρόλων που είναι ευρέως αποδεκτοί και καθορίζουν τη συμπεριφορά στα πλαίσια της εργασίας και της καθημερινής του ζωής)
- Έτσι τα σήριαλ και οι διαφημίσεις προβάλλουν συγκεκριμένα πρότυπα αρρενωπότητας ή θηλυκότητας παροτρύνοντας στη κατανάλωση συγκεκριμένων προϊόντων και κατά συνέπεια τρόπων ζωής.

4) Στερεότυπα διάκρισης των φύλων(σ.117-118))

- Οι βιολογικές και ανατομικές διαφορές που διακρίνουν τα δύο φύλα έχουν τροφοδοτήσει ένα πλήθος στερεότυπα και προκαταλήψεις που εντάσσονται μέσα σ' ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο
- Σ' αυτό το πλαίσιο θεωρείται, για παράδειγμα, πως το ρακί είναι το κεντρικό σύμβολο του ανδρισμού και πίνεται κυρίως από άντρες. Οι τελετουργικές πρακτικές που οι πότες επιτελούν τον ανδρισμό τους είναι πρακτικές που κατασκευάζουν την ανδρική ταυτότητα και ιεραρχούν τα φύλα.
- Μέσα στο ίδιο κοινωνικό πλαίσιο ευδοκιμούν απόψεις για την «έμφυτη τάση των ανδρών για εξουσία» και για την «έμφυτη τάση των γυναικών να είναι ευαίσθητες και ευσυγκίνητες».
- Αξίζει λοιπόν να σκεφθεί κανείς πως μια βιολογική διαφορά χρησιμοποιήθηκε για να υποστηρίξει κοινωνικές ανισότητες, όπου η γυναίκα θεωρείται κατώτερη από τον άνδρα.

5) Πρακτικές παρέμβασης στο σώμα για τη δήλωση ταυτοτήτων (Συμπληρωματική δραστηριότητα –σελ.119)

- Το σώμα είναι αναπόσπαστο στοιχείο της ταυτότητας, και ο τρόπος με τον οποίο βλέπουμε το σώμα μας επηρεάζεται από την κουλτούρα της κατανάλωσης, της διαφήμισης και της μόδας
- Πολλές φορές προσπαθούμε να «διορθώσουμε» το σώμα μας αφιερώνοντας χρόνο, κόπο και χρήμα. Η μόδα, η δίαιτα, η υγιεινή διατροφή, η γυμναστική, το τατουάζ, είναι μερικοί από τους τρόπους παρέμβασης στο σώμα.
- Με τις παρεμβάσεις αυτές το άτομο κάνει μία κοινωνική πράξη είτε συμμόρφωσης είτε αντίστασης στα καθιερωμένα πρότυπα. Για παράδειγμα το γυναικείο body building μπορεί να υπονομεύει τις κυρίαρχες αντιλήψεις περί θηλυκότητας, ενώ το τατουάζ και το πέρσινγκ μπορεί μέσα από συγκεκριμένα σχέδια να εκφράζουν μία μορφή αντίστασης στα έμφυλα στερεότυπα.